O dobru manželském

De bono coniugali

Manželství – základ společnosti

I.1. Jelikož je každý člověk částí lidského rodu a lidská přirozenost je čímsi společenským a obsahuje velké přirozené dobro i schopnost přátelství, Bůh chtěl dát všem lidem původ z jediného člověka, aby byli ve své pospolitosti spjati nejen rodovou podobností, ale i příbuzenským poutem. A tak je prvním přirozeným svazkem lidské společnosti muž a žena. A Bůh je nestvořil jako jednotlivce a navzájem je nespojil jako cizince, nýbrž jednoho stvořil z druhého, a přitom sílu spojení naznačil na mužově boku, z něhož byla žena vyňata a tak stvořena. Vždyť bok po boku jsou spolu ti, kteří společně jdou a společně hledí, kam jdou. Za tímto spojením následuje spojení společnosti v synech, což je jediný ctihodný plod nikoliv spojení samce se samicí, ale soulože. Vždyť mezi obojím pohlavím mohlo existovat i bez sloučení tohoto druhu jakési přátelské a bratrské spojení, v němž jeden řídí a druhý je poslušný.

Mohou být lidé počati bez tělesného spojení?

II.2. Není teď třeba, abychom zkoumali a vynášeli konečný výrok v otázce, odkud mohlo vzejít pokolení prvních lidí, jimž Bůh požehnal slovy (Gn 1,28): „Ploďte a množte se a naplňte zemi", kdyby bývali nezhřešili, protože hříchem si jejich těla vysloužila los smrti a soulož se může týkat právě smrtelných těl. V této věci existuje mnoho různých názorů, a kdyby se mělo zkoumat, který z nich se nejspíše shoduje s pravdou Písma svatého, musela by se tomu věnovat dlouhá rozprava.

Buď by tedy bývali měli potomky bez spojení sexuálním stykem nějakým jiným způsobem – kdyby bývali nezhřešili – darem všemohoucího Stvořitele, který mohl i je samé stvořit bez rodičů, stvořit tělo Kristovo v životě Panny a (abych mluvil i k nevěřícím) dát včelám potomstvo bez sexuálního styku.

Nebo jsou zde mnohé věci řečeny skrytě a obrazně, a tomu, co je psáno (Gn 1,28) – „Naplňte zemi a podmaňte ji" – se má rozumět jinak, to jest aby se to dálo plností a dokonalostí života i moci a aby se i růst a množení (jak bylo řečeno: „ploďte a množte se") chápaly tak, že se dějí rozvojem mysli a hojností ctnosti, jak stojí v žalmu (Ž 138,3): „rozmnožíš mě v mé duši pro ctnost" /ekumen. překl.: dodal jsi mé duši sílu/. Podle tohoto výkladu byla člověku dána tato posloupnost potomstva, až když se budoucí příčina hříchu stala zanikáním ve smrti.

Nebo oni lidé nebyli stvořeni s tělem duchovním, ale nejprve s tělem animálním, aby se teprve pak zásluhou poslušnosti stalo tělem duchovním, schopným dojít nesmrtelnosti, a to ne po smrti, která (Mdr 2,24) „ďáblovou závistí vešla do světa" a stala se trestem za hřích, ale skrze onu změnu, kterou naznačuje apoštol, když říká (1 Te 4,17): „potom my živí, kteří se toho dočkáme, budeme spolu s nimi uchváceni v oblacích vzhůru vstříc Pánu", abychom tomu rozuměli tak, že ona těla prvního manželského spojení byla již na začátku stvoření smrtelná, a přece neměla zemřít, kdyby se nebyla dopustila hříchu, jak Bůh hrozil (jako kdyby hrozila rána, protože tělo je zranitelné), ale nepřihodilo by se to, kdyby se nedálo, co zakázal: tak by i skrze soulož vznikalo pokolení takových těl, která by až do určité míry rostla, a přece by se nechýlila ke stáří nebo až do stáří, a ani ke smrti, dokud by byla země naplňována oním mnohonásobným požehnáním. Vždyť jestliže po čtyřicet let bez jakékoliv újmy Bůh poskytoval oděvu Izraelitů jejich náležitý stav, oč více by mohl poskytnout tělům těch, kdo jsou poslušni jeho příkazu, nějaký nanejvýš blahodárně upravený určitý stav pro dobu, než by se změnili v něco lepšího, a to ne smrtí člověka, v níž duše opouští tělo, nýbrž blaženou změnou od smrtelnosti k nesmrtelnosti, od zvířeckosti k duchovnosti.

Jaké manželství, takové dobro

III. Vyžadovalo by si dlouhý čas zkoumat a rozprávět o tom, který z těchto názorů je pravdivý nebo mohou-li ještě další názory na základě oněch myšlenek vzniknout.

3. Vzhledem k tomuto stavu rození a umírání, jejž známe a v němž jsme byli stvořeni, teď říkáme, že spojení muže a ženy je něčím dobrým; tento svazek doporučuje Písmo svaté do té míry, že není dovoleno ženě propuštěné mužem vdát se za jiného, dokud je její manžel naživu, ani muži propuštěnému ženou vzít si jinou, leda po smrti manželky, která od něj odešla. Právem se tedy ptáme, proč je dobro manželství dobrem: i sám Pán je stvrdil v evangeliu nejen tím, že zakázal propouštět (srov. Mt 19,9) manželku – s jedinou výjimkou jejího cizoložství, ale i tím, že nepozván přišel na svatbu (srov. J 2,2).

Manželství je společnost dvou pohlaví

Nezdá se mi, že je tomu tak jen pro rození dětí, nýbrž i pro samu přirozenou jednotu v odlišném pohlaví; jinak by se ani nemluvilo o manželství u starých lidí, zejména když by své děti ztratili nebo by žádné nezplodili: ale v dobrém, třebas letitém manželství, i když už vymizel žár mladého věku planoucí mezi mužem a ženou, zůstává vztah vzájemné úcty mezi manželem a manželkou, a oč jsou lepší, o to dříve se začali ve vzájemné shodě zdržovat tělesného spojení, a to ne tak, že by to bylo nezbytné, protože nemohou uskutečnit, co chtějí, ale že by bylo chvályhodné již předem přestat chtít to, co uskutečnit mohou. Jestliže se tedy uchovává věrná úcta a navzájem povinná služba ze strany obojího pohlaví, i když už ochabují a téměř odumírají obojí údy, tu přece jen vytrvává čistota duší řádně spolu spojených tím upřímnější, čím je osvědčenější, a tím bezpečnější, čím je nerušenější. Manželské svazky v sobě mají i to dobro, že se nedostatek tělesné zdrženlivosti u mladých lidí, který je sám o sobě hříšný, obrací k čestnému úkolu plodit potomstvo, aby manželské spojení vytvořilo ze zla vášně něco dobrého, a dále že se potlačuje a v jakémsi smyslu cudněji plane tělesná žádostivost, neboť ji uvádí na pravou míru rodičovská touha: vždyť žhavá rozkoš se u manželů

stává v jakémsi smyslu důstojnou, jestliže muž a žena, kteří se k sobě přiblíží, pomýšlejí na to, že jsou otcem a matkou.

Manželství zaručuje dohodu o věrnosti mezi manželi

IV.4. Sem spadá i to, že také při tom, co manželé vůči sobě plní jako povinnost, i když si to někdy vyžadují příliš nemírně a hodně nestřídmě, mají stejným dílem vůči sobě závazek. Tomuto závazku dal apoštol tak významnou právní náplň, že onu moc vyjádřil takto (1 K 7,4): „Žena nemá právní moc nad svým tělem, nýbrž její muž; podobně však i muž nemá právní moc nad svým tělem, ale jeho žena." /Ekumen.překl.: Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže. Podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu./ Porušení tohoto závazku se nazývá cizoložství, když buď z popudu vlastní rozkoše nebo souhlasem s rozkoší cizí dochází proti manželské smlouvě k souloži s jiným mužem nebo s jinou ženou. A tak se poruší závazek, který je pro duši velkým dobrem, a to i v záležitostech tělesných a nízkých, a je proto jisté, že je třeba mu dát přednost i před tělesným blahem, na kterém se rovněž zakládá tenhle život: i když nepatrná pleva ve srovnání s velkým množstvím zlata není téměř ničím, přece dané slovo, dodržujeme-li je ať vzhledem k plevě nebo vzhledem ke zlatu, není méně významné proto, že se dodržuje u méně významné věci. Když se však dané záruky používá ke spáchání hříchu, je s podivem, nazývá-li se to zárukou; přece však, jestliže se tak děje proti ní samé, stává se, ať je jakákoli, sama o sobě horší – ledaže se od ní upouští proto, aby se z ní stala záruka pravá a náležitá, to znamená, aby se napravil hřích tak, že se polepší špatnost vůle. Jako kdyby člověk, když by nemohl někoho oloupit sám, našel ve své špatnosti druha a uzavřel s ním dohodu, že to provedou společně a že se o kořist podělí, a když ten zločin spáchali, všechno by si vzal sám. Ten druhý je poškozen a naříká, že závazek vůči němu nebyl dodržen; avšak při onom nářku má spíš pomyslet, že při správném životě se měl zachovávat závazek vůči lidské společnosti, aby se z člověka protiprávně nestala kořist, když vidí, jak nespravedlivě vůči němu nebyl dodržen závazek v onom hříšném spolčení. Takový člověk – v obou případech proradný – má být ovšem posuzován jako obzvláštní ničema. Ale kdyby se mu ten společný zločin znelíbil a on by

nechtěl kořist z lupu se svým společníkem dělit z toho důvodu, aby mohla být navrácena tomu, komu byla odňata, pak by ho ani ničema neoznačil jako ničemu. Tak je tedy špatná žena, která porušila manželský závazek a pak zachovává věrnost cizoložníku; ale je ještě horší, nezachovává-li ji ani vůči cizoložníkovi. A dále, lituje-li své nemravnosti, vrátí-li se k manželské čistotě a zpřetrhá cizoložné úmluvy a dohody, divil bych se, kdyby ji i sám cizoložník považoval za narušitelku závazku.

Důležitost věrnosti v manželství

V.5. Rovněž se často zkoumá, zda se má nazývat sňatkem situace, kdy muž a žena, kteří nejsou manželi někoho jiného, se navzájem spojují ne kvůli plození potomků, ale pro svou nezdrženlivost jen kvůli souloži při vzájemné dohodě, že ani on to nebude dělat s jinou ani ona s jiným. Snad by se to v nějakém smyslu mohlo nazvat manželstvím, pokud by se rozhodli udržovat tento svazek až do smrti jednoho z nich, a to za účelem plození potomstva, ačkoli se původně nespojili kvůli tomu, a pokud by se tomu nevyhýbali – že by si buď nepřáli, aby se jim narodily děti, anebo že by dokonce nějakým zlým jednáním způsobili, že by se nenarodily. Jinak, při případné nepřítomnosti obojího či jen jedné z těch věcí, neshledávám, jak bychom to mohli nazývat sňatkem. A také, bude-li mít muž nějakou ženu jen dočasně, než si bude moci najít jinou, vhodnou buď společenským postavením nebo majetkem, již by si vzal jako sobě rovnou, je už jen pro toto smýšlení smilníkem, a to ne s tou, kterou si touží najít, ale právě s tou, s níž spává tak, aby s ní neměl společný manželský úděl. V důsledku toho je tomu tak i s ní, když to ví a chce a nestoudně se páří s tím, s nímž nemá manželskou smlouvu. Ale zachová-li mu věrnost manželského lože, a když se on ožení, nepomyslí na sňatek a nadále je připravena takového jednání se zdržet, snad bych se ji tak snadno neodvážil nazvat cizoložnicí; ale kdo by řekl, že nehřeší, když by věděl, že má styk s mužem, jehož manželkou není? Ale přeje-li si z takového styku, pokud se týká jí, mít právě jen děti a snáší jen nerada to, co se snáší pro zplození potomků, potom je třeba této ženě dát přednost před mnohými manželkami, které, i když nejsou cizoložné, často nutí své muže, i takové, kteří si přejí žít zdrženlivě,

ke splácení manželské povinnosti – nikoli z touhy po potomstvu, nýbrž z žádostivé touhy, a užívají tak svého práva bez zdrženlivosti. Na jejich sňatcích je dobré právě jen to, že uzavřely sňatek. Sňatek ovšem uzavřely k tomu, aby ona žádostivost byla uvedena do zákonného svazku a volně a bez jakýchkoli pravidel netěkala: sama o sobě má totiž sklon k neuměřenému sexuálnímu styku, sňatek jí však dává způsob, jak cudně přivádět na svět potomstvo. Vždyť ač je hanebné vášnivě se stýkat i s manželem, přece jen je čestné nechtít se spojit s jiným než s manželem a nerodit děti než jen z manžela.

Rozkoše v manželství nesnižují jeho podstatu

VI. Jsou i muži do té míry nezdrženliví, že nešetří ani těhotné manželky. A co spolu manželé provádějí nemírného, necudného a nečistého, je neřest lidí, ne vina sňatku.

6. Stejně tak při příliš nezřízeném plnění tělesné povinnosti, které jim apoštol nenařizuje mocí, nýbrž povoluje milostí, totiž aby se spojovali bez důvodu plození potomstva; třebas je dohánějí k takovému souložení špatné mravy, přece je sňatek chrání před cizoložstvím nebo smilstvem. Takové naplňování tělesné povinnosti se ovšem skrze sňatek nepřipouští, ale skrze sňatek se odpouští.

Jsou si tedy manželé povinni věrností ve vzájemném sexuálním styku netoliko kvůli plození potomků, což je v tomto smrtelném životě první společenství lidského rodu, nýbrž i jakousi vzájemnou službou, aby se navzájem podpořili ve své slabosti a pomáhali si vyhýbat se nedovoleným sexuálním stykům, aby ustavičná zdrženlivost, i kdyby jednomu z nich vyhovovala, nemohla existovat jinak než se souhlasem druhého; k tomu totiž srovnej (1 K 7,4): „žena nemá své tělo pro sebe, ale pro svého muže, podobně však ani muž nemá své tělo pro sebe, ale pro svou ženu“, a jeden druhému nemá odpírat to, co on vyžaduje od manželky nebo ona od manžela nikoli kvůli plození potomstva, ale pro slabost a nedostatek zdrženlivosti, aby tak, pokoušeni satanem, neupadli do zhoubné zkaženosti kvůli nedostatku zdrženlivosti buď obou nebo jednoho z nich. Manželské souložení pro plození potomstva v sobě totiž nemá hřích; ale soulož pro uspokojování žádostivosti, i když s manželem, v sobě má hřích odpustitelný kvůli věrnosti manželského lože; avšak cizoložství nebo smilstvo

v sobě má smrtelný hřích. A proto je lepší zdrženlivost od každé soulože i než manželský styk, který se děje kvůli plození.

Svátost manželská je nerozlučitelná

VII. Protože však ona zdrženlivost má větší zásluhu, ale splácet manželskou povinnost proviněním není, vymáhat ji nad nutnost plození je odpustitelným hříchem a konečně cizoložit nebo smilnit je zločinem hodným potrestání, musí se manželská láska mít na pozoru, aby zatímco pro sebe hledá, čím by byla více vyznamenávána, nezpůsobila svému manželovi to, zač by byl trestán. Kdo totiž „propouští svou manželku mimo případ smilstva, uvádí ji do cizoložství" (Mt 5,32). Ona uzavřená manželská smlouva je věcí svátostnou v té míře, že se ani rozvodem nestává neplatnou, protože žena se za života svého muže, který ji opustil, dopouští sňatkem s jiným cizoložství a ten, který ji opustil, je příčinou tohoto zlého skutku.

7. Divím se však, že tak, jako je možno propustit cizoložnou manželku, je dovoleno vzít si po jejím propuštění druhou. V této záležitosti působí totiž Písmo svaté nesnadné zauzlení, když apoštol z nařízení Páně říká, že žena se nemá odloučit od svého muže; a jestliže se odloučí, potom že má zůstat neprovdána anebo že se má se svým mužem usmířit, protože odejít – a zůstat pak neprovdána – může jen od cizoložného muže, aby svým odchodem nedala příčinu ke smilstvu muži, který cizoložníkem nebyl. Snad se však může usmířit s mužem, kterého je schopna jen trochu snášet (nemůže-li sama žít ve zdrženlivosti), anebo s mužem, který se napraví. Nenahlížím ale, jak může být muži dovoleno vzít si jinou po opuštění cizoložné, když ženě vdát se za druhého, opustí-li cizoložníka, dovoleno není. Když je tomu tak, ono společenské pouto manželů má takovou váhu proto, aby – bylo-li svázáno pro plození potomstva – nebylo rozvazováno právě z důvodu plození potomstva. Muž by totiž mohl propustit neplodnou manželku a vzít si takovou, ze které by měl děti, a přece to není dovoleno, a v naší době není dovoleno ani si brát podle římského zvyku ženu navíc, aby měl muž víc než jednu živou ženu; vždyť po opuštění cizoložnice či po opuštění cizoložníka by se mohlo rodit více lidí, kdyby se buď žena vdávala za druhého nebo muž si bral jinou. A když to není dovoleno, jak zřejmě předpisuje Boží pravidlo,

kdo by nebyl zvědavý, co znamená tak velká síla manželského pouta? A myslím, že by rozhodně nemohlo mít takovou váhu, kdyby se k této slabé smrtelnosti lidí nepřidávala jakási svátostná záruka pro něco významnějšího, co by zde lidem prchajícím od povinnosti a toužícím se jí zbavit neochvějně zůstávalo jako trest: tedy i když dojde k rozvodu, ono manželské společenství není ukončeno, takže i kdyby byli manželé rozvedeni, dopouštěli by se cizoložství s těmi, koho si vzali po svém rozvodu – buď žena s mužem nebo muž se ženou. A přece takový případ s manželkou může být jen (srov. Ž 48,2) „ve městě našeho Boha, na jeho Svaté hoře".

Manželství je dobro absolutní, nikoli podmíněné

VIII. Kdo ostatně neví, že jinak se tomu má v pohanských právech? Kde, když dojde k rozvodu, se bez jakéhokoli prohřešku, který by se po lidsku trestal, žena vdává, za koho chce, i muž si bere, kterou chce. A zdá se, že něco podobného tomuto obyčeji povolil Mojžíš kvůli tvrdosti Izraelitů ustanovením o lístku zapuzení, v čemž je zjevná spíše výtka vůči rozvodu nežli jeho schválení.

8. Tedy (Žd 13,4): „Manželství ať mají všichni v úctě i lože neposkvrněné!" A nenazýváme je dobrem tak, že by bylo dobrem ve srovnání se smilstvem; jinak tu budou dvě zla, z nichž to druhé je horší; nebo bude dobrem i smilstvo, protože horší než ono je cizoložství (je totiž horší narušovat cizí manželství než mít styk s prodejnou ženou), a dobrem bude cizoložství, protože horší než ono je krvesmilstvo (je totiž horší lehat s vlastní matkou než s cizí ženou), a dokud se nedojde k tomu, o čem, jak praví apoštol (Ef 5,3), „ať se mezi vámi ani nemluví", budou všechny věci dobré ve srovnání s horšími. Pochyboval by ale někdo, že tato úvaha je špatná? Manželství a smilstvo tedy nejsou dvě zla, z nichž to druhé je horší, nýbrž jsou dvě dobra, manželství a zdrženlivost, z nichž to druhé je lepší, právě tak jako tohle časné zdraví a slabost nejsou dvě zla, z nichž to druhé je horší, nýbrž tohle zdraví a nesmrtelnost jsou dvě dobra, z nichž to druhé je lepší. Rovněž vědění a prázdnota nejsou dvě zla, z nichž prázdnota je horší, ale vědění a láska jsou dvě dobra, z nichž je láska lepší. Vždyť „vědění pomine", praví apoštol (1 K 13,8), a přece je pro tuto dobu nezbytné; avšak „láska nikdy nezanikne". Právě tak pomine

vůči nařízení může sice existovat bez panenství, ale bez čistoty být nemůže. Vždyť k čistotě se vztahuje nekurvit se, necizoložit, neposkvrňovat se žádnou nepřípustnou souloží: ti, kdo toho nedbají, postupují proti božským nařízením, a jsou proto vykázáni z ctnosti poslušnosti. Panenství však může být bez poslušnosti proto, že žena poté, co se rozhodla pro panenství a co si své panenství střeží, může těchto nařízení nedbat. Stejně tak však známe četné svaté panny hubaté, zvědavé, pijící, hádavé, lakotné i pyšné; to všechno je proti poslušnosti a dopadá na ně jako na samotnou Evu obvinění z neposlušnosti. Proto je třeba dávat přednost nejen poslušné před neposlušnou, ale má ji mít i hodně poslušná provdaná žena před méně poslušnou pannou.

31. Pro tuto poslušnost byl onen otec (tj. Abraham, srov. Retract. 2,22,2) připraven pozbýt svého jediného syna, kterého by sám zabil. Zcela právem jsem tu řekl „jediného", o němž uslyšel od Pána (Gn 21,12): „Tvé potomstvo bude povoláno z Izáka." Oč potom ochotněji by poslechl, aby byl i bez manželky, kdyby se mu to přikazovalo! Proto se ne nadarmo často divíme tomu, že někteří lidé obojího pohlaví, ač se zdržují od veškeré soulože, jsou poslušni těchto příkazů jen nedbale, když se s takovým zápalem dali do toho neužívat povolené. Proto kdo pochybuje, že s výtečností oněch potomky zplodivších svatých otců a matek jsou nesprávně srovnáváni plodní muži a ženy naší doby, ač všeho souložení prosti, tak v ctnosti poslušnosti ve srovnání s nimi nedorostlí, i kdyby těmto svatým lidem chybělo i na vnitřním založení to, co je zřejmé v činnosti lidí dneška? Ať potom následuje mužská mládež Beránka se zpěvem nové písně na rtech, tak jak je psáno ve Zjevení (Zj 14,4): „ti, kdo neporušili svou čistotu se ženami" – a to pro nic jiného, než že ony zůstaly pannami. Ať se proto nedomnívají, že jsou lepší nežli oni první svatí otcové, kteří v manželství žili, abych tak řekl, manželsky náležitě. U styku se ženami je potom obvyklé to, že je pro ně poskvrnou, jestliže se na nich spáše něco tělesným spojením, které přesahuje nezbytnost přivedení potomků, byť by se tak stalo odpustitelným způsobem. Vždyť co má potom usmířit odpuštění, jestliže tento postup vůbec neposkvrňuje? Bylo by potom divné, kdyby tímto poskvrněním zůstávali nedotčeni jinoši následující Beránka, kdyby nezůstávaly panny?

XXIV.32. Zkrátka u všech národů a u všech lidí spočívá dobro manželství v plození potomků a v důvěře k jeho čistotě; a to dobro, které se vztahuje k Božímu lidu, spočívá i v nedotknutelnosti svátosti; pro ni je hříšné, aby se žena, která odchází z manželství, dokonce i propuštěna manželem, vdávala za jiného, pokud její muž žije, i kdyby to bylo z důvodu porození potomka; ačkoliv to je jediný důvod, pro který se sňatek uskutečňuje, tu se ani v případě, že k tomu nedochází, manželské pouto nerozvazuje jinak než smrtí manžela. Je tomu tak stejně jako při ustanovení kněžstva před shromážděným lidem, kdy i v případě, že ustanovení nebylo doprovázeno shromážděním lidu, zůstává svátost ustanovení – *sacramentum ordinationis* – na těch, kteří byli takto ustanoveni, v platnosti. A kdyby byl někdo odvolán ze svého úřadu pro nějaký poklesek, tu nezůstane bez svátosti Páně, která už mu byla jednou vtisknuta a která tak přetrvává až do posledního soudu. Že se sňatek uskutečňuje pro plození potomků, to dosvědčuje apoštol slovy (1 Tm 5,14): „Chci tedy, aby se mladší vdávaly", a jako by se mu namítalo: k čemu?, dodává v návaznosti: „aby měly děti, vedly domácnost". A k důvěře v čistotu se potom vztahují slova (1 K 7,4): „Žena nemá své tělo pro sebe, ale pro muže; a když už odejde, ať zůstane neprovdána anebo se s mužem smíří; a muž ať ženu nepropouští." Toto všechno – potomstvo, věrnost, svátost – jsou dobré věci a skrze ně je dobrem i manželství. A nepřát si potom v této době tělesné potomstvo a tím podržovat jakési trvalé osvobození od veškerého k tomu směřujícího úsilí a být duchovně podřízen jedinému muži-Kristu je opravdu mnohem lepší a posvátnější; kdyby potom lidé využívali takové prázdně tak, jak psáno, aby měli na mysli (1 K 7,32) „věci Páně, jak by se líbily Bohu", to jest aby zdrženlivost stále myslela na to, aby se poslušnosti nedostávalo méně. A tuto ctnost jakoby zakořeněnou a jak říkáme – jako pramen tryskající – a pro ně zřejmě obecnou uplatňovali ve své činnosti dávní svatí otcové, ale onu zdrženlivost drželi ve svém vnitřním založení. A dojista by skrze svou poslušnost, protože sami byli spravedliví, svatí a ke každému dobrému dílu vždy připraveni, uskutečňovali i případně obdržený příkaz zdržovat se od veškeré soulože. Oč ovšem snadněji by na Boží příkaz či na Boží

povzbuzení mohli nepřiléhat k ženě oni, kteří mohli obětovat své poslušnosti potomstvo, k jehož množení přispívali svým přiléháním!

Odpověď heretikům

XXV.33. Když potom se má ta záležitost takto, byla tím dána více jak dostatečná odpověď heretikům, ať už manichejcům či kterýmkoliv dalším, kteří obviňují obec Starého zákona z mnohoženství křivě, jelikož se domnívají, že takto prokazují jejich nezdrženlivost – pokud ovšem dovedou pochopit, že hříchem není to, co se nepáše ani proti přirozenosti – jelikož ty ženy neměly pro bujné hrátky, ale pro rození, ani proti mravům – jelikož se v oněch dávných dobách takové věci dály častěji, ani proti příkazu – jelikož nebyli omezováni žádným zákonem. Ty potom, kteří měli ženy pro sebe nepovoleným způsobem, buď usvědčuje v Písmu hlas Boží anebo je nám staví před oči četba Písma jako osoby hodné odsouzení a vyhnutí se, s nimiž nelze souhlasit či je napodobovat.

Lidskost a zdrženlivost. Výzva k manželům a k mládeži

XXVI.34. Těm našim mužům, kteří mají manželky, důrazně připomínáme, aby se neosmělovali na základě své vlastní slabosti vynášet soudy o oněch svatých otcích, srovnávajíce, jak praví apoštol (2 K 10,12) „sebe samy se sebou", a proto neschopni chápat, kolik síly má v sobě duch sloužící spravedlnosti proti vášním, aby neochabl tělesnými pohyby tohoto druhu a nedovolil jim sklouznout za hranice nutnosti pro zplození potomstva či zacházet za to, kolik předpisuje přirozený řád, kolik obvyklý mrav a kolik zákonná usnesení. Tohleto se ovšem lidé o oněch otcích domýšlejí proto, že si buď sami pro svou nezdrženlivost zvolili sňatek, nebo že si užívají s manželkami nezřízeně. Nechť však vědí ti, kteří jsou zdrženliví, ať už muži po úmrtí manželek či ženy po smrti manželů či obě dvě strany po vzájemné dohodě, že všem, kteří zaslíbili Bohu svou zdrženlivost, náleží ovšem větší podíl na odměně, než jaký si žádá manželská čistota. Nechť však sňatky svatých otců, kteří byli spojováni na základě proroctví, kteří v souložení nehledali nic jiného než potomstvo a v po-

tomstvu potom jen to, co bylo ve prospěch Krista majícího přijít v lidském těle, nejen podle svého záměru neopovrhují, ale nechť je i bez jakýchkoliv pochyb staví před své vlastní předsevzetí!

35. Rovněž jinochům a pannám, kteří zaslibují Bohu svou čistotu, připomínám s největším důrazem, aby věděli, že co zaslíbili, je třeba chránit – protože žijí zatím na zemi – s tím větší pokorou, oč více to náleží nebi. Je přece psáno (Sír 3,18): „Čím větší jsi, tím více se mezi všemi pokořuj!" Je tedy na nás, abychom něco řekli o jejich velikosti, a na nich, aby přemýšleli o velké pokoře. Výjimkou jsou tu potom někteří ti navzájem sevzdaní svatí otcové a svaté matky, nad něž nejsou tihle lepší, ač nejsou navzájem sevzdáni, a proto, i kdyby byli sevzdáni, rovni by jim nebyli; ať nejsou na pochybách, že všichni současníci, ať k sobě vázaní či se už po vyzkoušeném manželství zdržující, jsou jimi překonáváni, a to ne tolik jako Zuzana Annou, nýbrž natolik, nakolik obě jsou překonávány Marií. Co se potom týká samotné posvátné čistoty těla, pravím: Vždyť kdo by nevěděl, jaké jiné jsou zásluhy Marie? Proto ať k tomuto tak velkému předsevzetí připojí odpovídající chování, aby měli bezpečnou jistotu o převeliké odměně, dobře si vědomi toho, že jim i všem věrným milovaným a vyvoleným údům Kristovým, ať už mnozí přicházejí z Východu či Západu (Mt 8,11), je určena společná jedna věc: stolovat v Božím království spolu s Abrahamem, Izákem a Jákobem (Mt 8,11), kteří byli manžely ne pro toto pokolení, ale pro Krista, a pro Krista byli i otci.